

MÓDSZERTANI KÍSÉRLETEK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OROSZ NYELVOKTATÁSBAN*

DR. BÉKY LÓRÁND

(Közlésre érkezett: 1971. november 30.)

A pedagógiai, pszichológiai és nyelvtudományi kutatások számos olyan eredményt értek el, amelyek az orosz nyelvoktatás módszereit is nagymértékben befolyásolták. Ezek közül a szóbeliség primátusát és a mondatcentrikus nyelvoktatást a pszichológia, illetve a nyelvtudomány szorgalmazta. Az algoritmuselmélet és a programozott oktatás a tanári és tanulói tevékenységet teszi hatékonyabbá az oktatási folyamatban. Maga az oktatás pedig tudatosan támaszkodik az egyre korszerűbb audio-vizuális segédeszközökre. Ezeknek a változásoknak a beillesztése a kombinált módszerbe, az egyes részek egységes egésszé való integrálása elkerülhetetlen feladat lett. Így jött létre az *integrált módszer*, amely nem kíván az önállóság igényével fellépni, mert elsősorban a komplex módszer gazdagodásáról van szó, bár minőségi különbség van közöttük. A komplex módszer keretei szétfeszülnek, s lehetséges egy másik fogalommal való megkülönböztetés.

Ha tehát a társadalomtudományok mindenkori állapotára megfelelően reagáló komplex módszer jól bevált eljárásai kiegészülnek — adott lehetőségeken belül — a programozott oktatással, algoritmikus előírásokkal és audio-vizuális eszközök tudatos felhasználásával — integrált módszerről beszélünk.

Ez a módszer elsősorban a laboratóriumi nyelvoktatás módszere lehet, de eredményes pl. nyelvi kabinet keretei között is, amennyiben a szükséges technikai eszközök a rendelkezésünkre állnak.

Az elmúlt években a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában több leckével végeztünk kísérleteket, és most a 7. osztály *Сельское хозяйство* c. leckéjének integrált módszerrel való feldolgozását mutatjuk be.

A konkrét tartalmi munka a tananyag feldolgozásával kezdődik, melynek első lépése az anyag nagyon gondos tervezése, programozása, melyet Kiss Árpád tanulmánya** alapján az alábbi követelmények szerint végezzük:

*Részlet az 1970-ben megvédett hasonló című doktori disszertációból.

**Kiss Árpád: A programozott tanítás és tanítógép. Magyar Pedagógia, 1964. 4. kötet.

1. Célmegjelölés

a) Mielőtt a program elkészítéséhez hozzáfognánk, meg kell jelölni az elérendő teljesítményt. Ki kell választani az anyagot, tartalmi elemzést kell végezni. A tanulók életkori sajátosságaihoz alkalmazkodva, a tananyag nehézségi foka alapján az elérendő teljesítmény érdekében döntünk a tananyag tagolásáról, a tanulási részcélokról.

b) Az iskolai tantervi követelményeket az átlaghoz, a közepeshez mérjük. Programunkat mi is a közepeshez méretezzük, de eljárásunk akkor hatékonyabb a hagyományos oktatásnál, ha a tanulók legalább 90⁰₀-a eredményesen végez a tananyaggal.

c) A kitűzött feladatok egy részét a tanulók lehetőleg önállóan végezhessek el. Ugyanakkor a közös munkában is legyünk tekintettel az egyéni adottságokra. Az önálló munka jobban biztosítja a tanulók aktív részvételét az oktatási folyamatban.

d) Olyan programot kell összeállítani, amely biztosítja a tanulók aktivitását. Gondoskodni kell a már megismert tananyag alkalmazásáról, felhasználásáról, ez ugyanis növeli a tanulók érdeklődését.

e) Biztosítani kell a tanulók rendszeres és gyakori tájékoztatását a végzett munkáról, eredményeiket értékelni kell. A gyakori és rendszeres tájékoztatás a megerősítést jelenti.

f) A program elkészítésénél alkalmazzuk a kis lépések elvét, de kerüljük a fölöslegeseket, s csak annyira tagoljuk az anyagot, hogy továbbhaladásunk biztosított legyen.

g) A programozott tananyag elsajátítása is csak értelmes tanulással történhet. S bár az automatizációval kapcsolatosan tudjuk, hogy milyen nagy szerepe van a drill gyakorlatoknak, szükséges hangsúlyozni, hogy ezeket is csak az aktív reagálás elve alapján végezhetjük. Sokféle példát kell hoznunk, sokféle helyzetben. Minden helyzet képezzen valami új elemet is. Legyen képes a tanuló ezt az újat az összefüggésbe vagy az egészbe beilleszteni.

h) Programot csak úgy készíthetünk, ha biztosítjuk nevelési feladataink végrehajtását, és nem szorul háttérbe a tanulók személyiségének nevelése.

i) Ahol lehetséges, algoritmikus folyamatokként írjuk le a tanár és a tanulók azon tevékenységeit, amelyek kimerítik az algoritmikus folyamatok követelményeit.

j) Vannak olyan folyamatok, amelyek algoritmikusan nem írhatók le, és vannak olyan oktatási feladatok, amelyek nem programozhatóak. Ne akarjunk az ésszerűség határain túl is modernnek lenni. Módszerünk csak a hagyományos pedagógiai eljárásokra épülve lehet eredményesebb.

A programozott oktatással foglalkozó módszertani és lélektani szakemberek a hosszas kísérletező munkából néhány igen lényeges következtetést vontak le a gyakorlati munka számára is. Ezeket a tapasztalatokat a programok elkészítésénél messzemenően figyelembe vettük, és pedig:

- a programok nem lehetnek túl hosszúak,
- nem tartalmazhatnak csak egytípusú feladatot,
- gondoskodni kell a tanulók pihentetéséről, mert a programozott oktatás nagyfokú figyelmet igényel, és ezt huzamosabb ideig nem vehetjük igénybe.

2. Tervezés

2.1. Az anyag kijelölése

A választás a 7. osztály 4. leckéjére esett, melynek címe: *Седьмое ноября*. Olyan témát választottunk, ahol jól el lehet szakadni a tankönyvi szövegtől, ahol a beszéd természetes szituációban folyhat, és ehhez apropót az szolgáltatott, hogy városunkban 1968. november 7-én fel szabadulási emlékművet avattak.

2.1.1. A feladat megjelölése

A feladatot a Tanterv és Utasítás, valamint az intuitív beszéd kifejlesztését képező munka 4 szakasza alapján határoztuk meg. Így az alábbi feladatokat tűztük ki célul:

- a) Meg kell ismertetni a tanulókat a 4. lecke lexikai anyagával.
- b) A megismert lexikai anyag alapján feldolgozzuk az olvasmány szövegét.
- c) A megismert és begyakorolt szókinccsel beszélgetünk az adott témakörben. Itt elsősorban azt kell kiemelni, hogyan ünnepelték tanulóink iskolai, városi, otthoni környezetükben november 7-ét.
- d) A tanév folyamán más társadalmi ünnepeink alkalmával az ismeretanyagot újra feldolgozzuk, kiegészítjük.
- e) Nevelési célkitűzéseinket folyamatosan valósítjuk meg valamennyi feladatsoron keresztül.

2.2. Az anyag tagolása

A feladatok megjelölése végeredményképpen az anyag tagolását is jelentette.

2.2.1. A lexikai anyag ismertetése

Meg kell tanulniuk a tanulóknak az olvasmányban előforduló 24 szót és kifejezést. Ezt a szómennyiséget saját elképzelésünk alapján kiegészítettük további 3 kifejezéssel: *памятник героям, вечная слава героям, возложить цветы*. Mindezeket tettük azért, mert szerte az országban találunk szovjet hősi emlékműveket a következő felirattal: *Вечная слава героям...* Nem szeretnénk, ha valaki a maximalizmus vádjával illette, de szükségesnek tartjuk, hogy ennek a feliratnak legalább a lényegét értsék meg a tanulók, éppen világnézeti nevelési célkitűzéseink szellemében.

2.22. A lexikai anyag feldolgozását a *tankönyvi szöveggel való ismerkedés követi*. A helyes és gyors olvasás érdekében a tanulóknak időintervallumot állapítottunk meg az olvasás tempójának fokozására. Jeggyel kifejezett értékelés is folyik, a ráfordított idő és az olvasási hibák arányában. A tankönyvi szöveggel viszonylag kevesebbet foglalkozunk (ezt elsősorban a levélforma indokolja, másrészt a párbeszédre a mi szövegünket alkalmasabbnak tartjuk).

2.23. *A tanultak alkalmazása más szituációkban*: Arról beszélünk tanulóinkkal, hogyan ünnepeltük iskolánkban, városunkban november 7-ét, s mit csináltak ők otthon. Ennek előkészítése paralel folyik az új szavak tanításával és a szöveg feldolgozásával.

2.24. *Nyelvtani anyag megtanítása*: a „-ra” végződő nőnemű főnevek ragozása és a melléknév birtokos esete.

2.25. *A tanultak további alkalmazása* és kibővítése április 4-i és május 1-i ünnepségeink alkalmával.

2.3. A részprogramokról, részfeladatokról való döntés

A részprogramokat, részfeladatokat az anyag tagolása alapján terveztük meg, így:

a) A lexikai anyag tanításához dialógust szerkesztettünk, melyet magnóról ún. „4 fázisban” hallanak a tanulók, s a szükséges szituációt diafilmről vetítjük.

b) A szókincs és a dialógus mélyebb elsajátítására szógyakorlat és reprodukció automatizálható gyakorlatsor készült.

c) Induktív úton tanítjuk a két nyelvtani anyagot.

d) Az első pillanattól kezdve tudatosan készítjük a tanulókat a tulajdonképpeni beszélgetésre, melyhez a természetes szituációt a november 7-tel kapcsolatos ünnepi események adják.

2.4. A megfelelő technikai eszköz megválasztása

A korábban elmondottak alapján ezt a leckét nyelvi laborban vagy kabinetben tanítjuk és így magnetofonnal és diafilmekkel dolgozunk. A magnetofonra a különböző szövegeket vettük föl. A szituációkat pedig diafilmekről vetítjük.

a) Az új lexikai anyag ismertetéséhez 24 fekete-fehér képet rajzoltunk. Az egyszerű, a lényegét kiemelő rajzokról készült diaposzítívek vetítése nagyban segítette a szemantizálást:

Пора вставать Анна!
Уже семь часов.

Нет! Я поздно встаю.
Сегодня день отдыха.

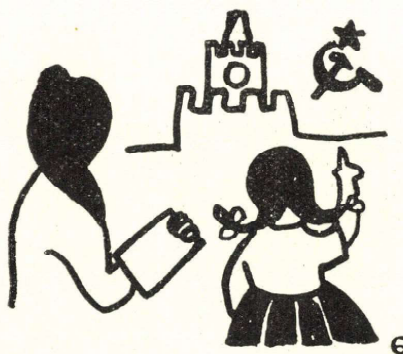
Какой сегодня день?

Сегодня четверг — день Седьмого
ноября.

Уже наступил день Седьмого
ноября?

Да. Седьмое ноября — большой
праздник. Праздник социалис-
тической революции.

Что это Анна?

Играет музыка. Подбежим к окну!

Какая сегодня погода?

Погода хорошая, небо чистое, голубое.

Там на домах флаги?

Да, красные флаги висят на домах.

13

Куда идёт народ?

14

Народ идёт на демонстрацию.

15

А мы не идём на демонстрацию?

16

Идём. Вместе с рабочими.

17

Что у тебя Анна?

18

Это мой новый фотоаппарат.
Папа подарил мне.

19

Что ты делаешь?

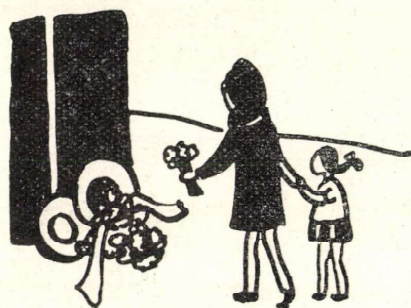
20

На демонстрации я много фотографирую.

21

Вот видишь — наш новый памятник героям. Ой какой он красивый.

22

Да, он очень красивый.
Мы возложим цветы на памятник.

23

А что мы говорим?

24

Вечная слава героям.

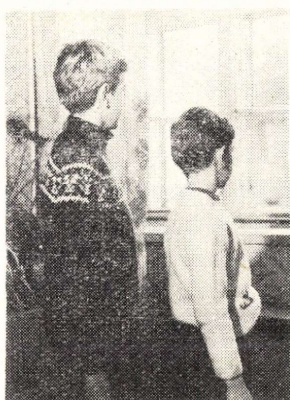
b) A november 7-i ünnepséggel, a koszorúzással kapcsolatos társadalmi és családi eseménysor (felvonulás, koszorúzás, ajándékozás) meg-elevenítése színes diafilmekkel történik. Ezek sokkal életszerűbbek, mint a központilag kiadott rajz után készült diafilmek, mert való képeket mutatnak be, s így jobban motiválunk is.

Уже наступил день Седьмого ноября.

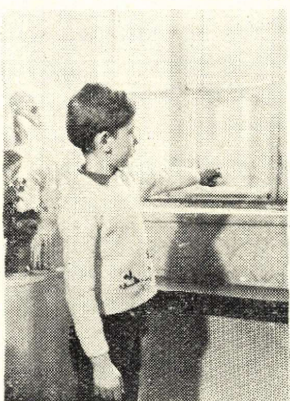
Седьмое ноября — праздник социалистической революции.

В этот день Стёпа быстро подбежал к окну,

потому что на улице играла музыка.

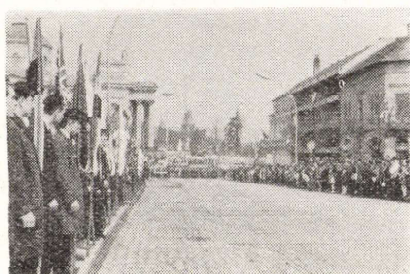
Брат, Юра, уже там стоял у большого окна.

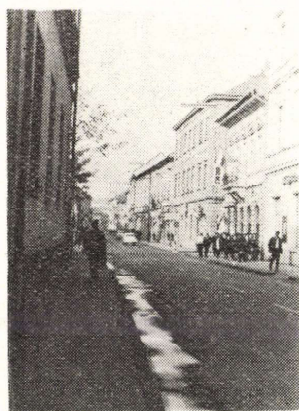
Погода стояла хорошая, небо было чистое, голубое.

Стёпа вместе с братом пошёл
в школу.

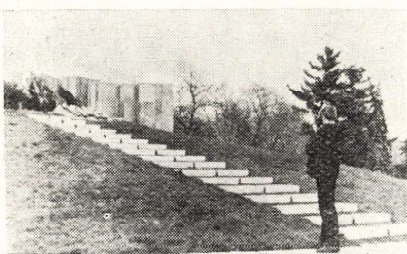
Оттуда ученики нашей школы
пошли на демонстрацию.

На домах висели красные флаги.

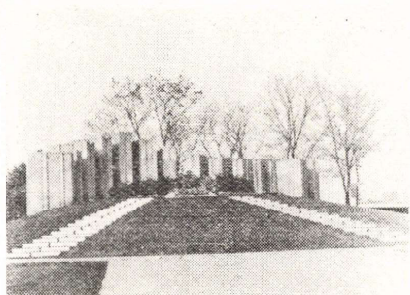
Люди пели песни. Они были
весёлые.

Стёпа на демонстрации много
фотографировал,

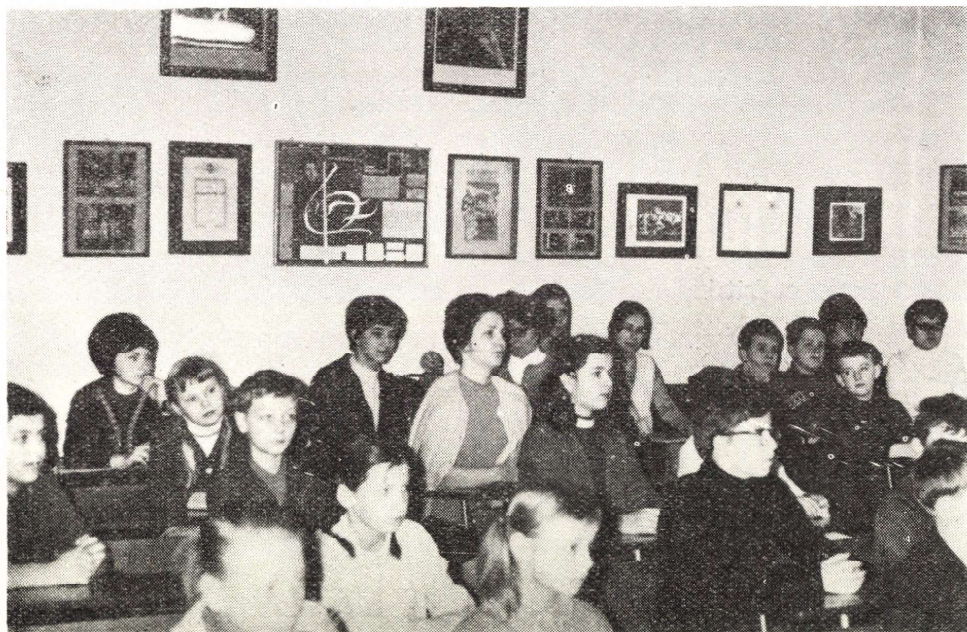
потому что мама подарила Стёпе
фотоаппарат.

Мы стояли у нового памятника героям.

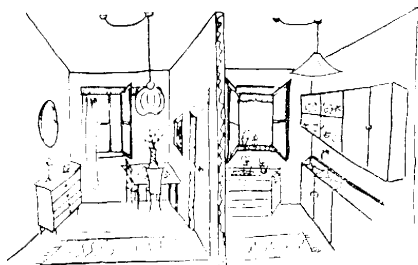

Возложили цветы на памятник и сказали: вечная слава героям.

На другой день в школе мы много говорили о празднике.

c) Végül két fekete-fehér diafilm, az egyik a *я*-ra végződő nőnemű főnevek ragozásának tanításához, a másik ugyanitt a táblai vázlat. (A tanár a felszabaduló időben ellenőrzi a tanulók munkáját.)

А я — на — ва — га — да —

Видеофильм: 10. — 130. — 140.

Текст: 10. — 130. — 140.

Видеофильм	Текст
Видеофильм	Текст
Видеофильм	Текст
Видеофильм	Текст
Видеофильм	Текст
Видеофильм	Текст

2.5. Feladatlapok a tanulók otthoni munkájához

A tanulók otthoni munkáját ilyen feladatlapokkal segítjük. Mi tette ezt indokolttá? A tanulók otthoni tanulása hagyományos oktatási formánál sem mindig kellően biztosított. Fokozottan áll ez a programozott tananyagnál, mivel nincs meg előttük sem az automatizálendő szöveg, sem a szógyakorlat, de esetleges munkájukat sem tudják ellenőrizni, ami nélkülözhetetlen a megerősítés szempontjából. Továbbá a tanítási órát nem tudja a nevelő teljesen kihasználni, mert bizony elég sok időt vesz igénybe pl. az otthoni feladatok kijelölése. A feladatlapok így egyértelműen hármas célkitűzést vannak hivatva szolgálni:

- a) kijelölik a tanulók otthoni feladatát,
- b) a tanuló bármikor megtalálja benne a tanórai gyakorlatokat, s otthon is dolgozhat azokkal,
- c) ellenőrizheti, hogyan oldotta meg gyakorlatát, feladatát.

Ennek megfelelően:

- a) 6 feladatot tartalmaz átlagosan 4 feladattal. Ezek utasítások a tanulók számára a következő órára való felkészülés érdekében;
- b) ismerteti a párbeszédes szöveget (fekete-fehér diafilmhez a lexikai anyag bemutatása). Ismerteti a reprodukció automatizálendő szöveget. Közli az anyagban előforduló ismeretlen szavak szójegyzékét. Leírja a szógyakorlatot a helyes megoldással;
- c) s megtaláljuk benne a felkészülés közben végzett gyakorlatok helyes megoldását.

A feladatlapokat a tanulók az első órán kézhez kapják, az óravázlatban feltüntetett helyen és időben a tanulóknak kiosztjuk, megmagyarázzuk a vele kapcsolatos feladataikat. Az első óra után az első, a második óra után a 2. sz. — és így tovább — feladatlapok szerint készülnek tanulóink. A feladatlapokat a hozzá tartozó gyakorlatokkal az óravázlatok után közöljük.

A továbbiakban a feladatrendszereket ismertetjük.

3. Feladatrendszerek, részprogramok

Az 1. sz. feladatrendszer: A lexikai anyag ismertetése és gyakorlása. Korábbi kísérleteinknél úgy vélekedtünk, hogy a lexikai anyag elsődleges bemutatására nem célszerű külön speciális gyakorlatot összeállítani, mert annak folyamatosságát gyakran megszakítja a szemantizáció. A szakirodalomban leírt gyakorlatok példájára azonban ennél a leckénél megpróbálkoztunk ezzel a formával. Így készült el egy program a lexikai anyag elsődleges bemutatására. Gyakorlati végrehajtása olyan, mint a nyelvi laboratóriumban jól bevált forma: a magnóról többször elhangzik az új szót tartalmazó mondat a képi bemutatással egyidőben, melyet a tanulók reprodukálnak. Ezután a magnó újra az eredeti mondatot adja, s a negyedik fázisban a tanulók megint ismételnék, majd új szó következik egy újabb mondatban. Valóban majd minden mondat után megállunk, hogy néhány kérdésben biztosabbá tegyük az új szó jelentésének felismerését és elsajátítását, ez azonban a várakozással ellentétben éppen nem zavaró, sőt változatosabbá teszi a gyakorlatot. A lexikai anyag tanítására terveztük meg tehát az I. sz. szöveget, amelyik párbeszédese formában (ez közelíti meg legjobban az élő beszédet) kerül a tanulók elé. Természetesen a szöveget szemléltetjük, a korábban bemutatott fekete-fehér diafilm segítségével. Egyszerű, majdnem tréfás, a lényegét kiemelő rajzokat csináltattunk. A rajzok szemléltetés mellett gondolkodásra is készítetük tanulóinkat. Ezt a párbeszédet — az I. szöveget — megtaláljuk a 117. oldalon. E feladatrendszerhez tartozik a IV. sz. szókiegészítési gyakorlat. Felépítése a következő: a magnóról elhangzó mondat utolsó, hiányzó szavát — amelyik az új lexikai anyagot jelenti — kell a tanulóknak a mondat után kiegészíteniük. Célja az, hogy a tanulók szóismerete biztosabbá váljék, a szavakat ne elszigetelten, hanem mondatban, megfelelő végződésekkel is tudják használni. Hogy elkerüljük a mechanikus, értelmetlen „szajkózást”, amikor dolgozunk a gyakorlaton, a kiegészítés után kérdezzünk rá a szóra. (Hogy van az alany esete? Mi a főnévi igenév? Mi a magyar jelentése? Milyen rokonértelmű szóval tudnánk helyettesíteni? stb.) Ezáltal a tanuló kényszerítve van arra, hogy már az otthoni tanuláshoz minden részletre kiterjedően folytassa munkáját. Mikor első alkalommal dolgozunk ezen a gyakorlatsoron, ajánlatos a megfelelő diafilmeket is vetíteni. Ez természetesen a későbbiek folyamán elmarad. A IV. sz. szókiegészítési gyakorlatot lásd a 119. oldalon. A bal oldali oszlopban a hiányzó szót találjuk, ezt a tanuló, mikor otthon dolgozik, a gyakorlaton letakarja, és csak az ellenőrzésre használja.

3.2. A 2. sz. feladatrendszer (részprogram). Az összeállított szöveg reprodukatív automatizálása

A program célja a szókincs és az összeállított szöveg reprodukatív automatizálása. Automatikus, drill gyakorlatok, ahol nagy szerepe van a reprodukálásnak. Vetítjük a szituációt megteremtő színes diafilmeket, és a magnóról elhangzó és háromszor ismétlődő mondatot reprodukálják

a tanulók. De nem állunk meg ezen az alacsony szintű értelmi tevékenységet igénylő gyakorlatnál. Ami ezután következik, azt összefoglalóan *feladatrendszernek* nevezzük, amelyben kellően érvényesülnek a különböző elemi műveletek (analízis, szintézis, összehasonlítás, absztrakció, általánosítás stb.). Ugyanis az egyszerű reprodukálással jól begyakorolt automatizált szerkezeteket, mint pl.: у большого окна, праздник социалистической революции, ученики нашей школы, день Седьмого ноября stb. felhasználjuk más szövegkörnyezetben (pl. összehasonlítjuk a párbeszédes szöveg hasonló szerkezeteivel, vagy abban a szituációban használjuk fel stb.). Ismét magasabb gondolkodási tevékenységet igényel, amikor a tanulónak egyes szám első személyben kell beszélnie, avagy absztrahálnia, majd általánosítania pl. a melléknevek birtokos esetének kapcsán stb. Mindezek elméleti megoldások alapján kapcsolódtak egy feladatrendszerbe.

Ezek a feladatrendszerek nem a szó klasszikus értelmében vett programok, hanem a program alapelveit figyelembe vevő olyan tanulási tevékenység, amely kielégítheti a gondolkodásfejlesztés következményeit.

A 2. részprogramot (II. sz. szöveg) a 118. oldalon találjuk. (Itt valamennyi mondat háromszor ismétlődik.) A mondatok csak az automatizálendő szöveget képviselik, ehhez külön tartoznak a korábban vázolt magasabb szintű értelmi tevékenységet igénylő gyakorlatok.

3.3. További feladataink az anyag tanításával kapcsolatosan

A tankönyvi szöveg feldolgozása a továbbiakban hagyományos szövegfeldolgozási formában történik, melyet nagyon jól demonstrál a megfelelő óravázlat, így külön nem foglalkozunk vele.

Amikor az anyag tagolásával foglalkoztunk, a 4. részcélként az intuitív beszédet jelöltük meg, természetesen a feldolgozott témakörben. A részprogramok, feladatrendszerek maradéktalan végrehajtása után jutnak el a tanulók a szabad dialógusig. Ezen túlmenően azonban az eseményekre való, azonnali, prompt reagálási képesség kibontakoztatása a feladatunk. Ez azonban már nagyon-nagyon sok gyakorlás, hosszú évek munkájának eredménye. A tanár feladata, hogy a későbbiekben, pl. megtörtént események kapcsán (ünnepség, szoboravatás, kirándulás stb.) önálló beszédprodukcióra biztassa tanulóit, hogy érvényesülhessenek szabad kombinálási képességeik. Ilyenek lehetnek pl. az esetenkénti beszámoltatások, fogalmazás iratása, előadások tartása. Ezen, és csak ezen az úton haladva valósíthatjuk meg fő feladatunkat tanulóinkban: *a beszédképesség kialakítását*.

Ezzel a tervezőmunkát befejeztük.

A következő részben a gyakorlati tanításban használt tematikus óratervet és az egységre fordítható 6 óra óravázlatát ismertetjük, valamint külön is felhívjuk a figyelmet a feladatlapokra.

4. Óravázlatok

az általános iskola 7. osztályos orosz tankönyve 4. „Седьмое ноября” c. leckéjének integrált módszerrel való tanításához.

A 4. lecke tematikus óraterve

Oktatási cél: 27 szó és kifejezés elsajátítása, a szöveg feldolgozása, november 7-e témájával kapcsolatos beszélgetés — a я-ra végződő nőnemű főnevek ragozása — a melléknév birtokos esete ismeretfokon.

Nevelési cél: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom jelentősége.

1. óra: 9 új szó elsajátíttatása ismeretfokon a rajzos diafilm segítségével.

I. óraszakasz	II. óraszakasz	III. óraszakasz
I. sz. szöveg	II. sz. szöveg	IV. sz. gyak.
1. rész	1. rész	Feladatlapok kiosztása, megbeszélése.

2. óra: 9 új szó megtanítása, mint az előző órán. Az első órán tanult anyag aktivizálása.

I.	II.	III.
II. szöveg 1. rész	I. szöveg 2. rész	IV. gyak. 1—2.
I. szöveg 1. rész	II. szöveg 2. rész	II. szöveg 2.
IV. gyak. 1. rész		I. szöveg 2.

3. óra: 9 új szó megtanítása, az előző órán tanult anyag aktivizálása, ill. automatizálása.

I.	II.	III.
II. szöveg 1—2.	I. szöveg 3.	IV. gyak. 1—2—3.
I. szöveg 1—2.	II. szöveg 3.	I. szöveg 2.
IV. gyak. 1—2.		II. szöveg 3.

4. óra: A szöveg feldolgozása — a melléknév birtokos esete — az előző órákon tanult anyag automatizálása.

I.	II.	III.
IV. sz. gyak.	a tankönyvi szöveg,	beszélgetés a színes
II. szöveg 1—2—3.	a melléknév birt.	dia alapján,
I. szöveg 1—2—3.	esete.	fordítás oroszra.

5. óra: Rendszerező óra. Az előző órán tanult 27 szó és kifejezés automatizálása — dialógus az adott témakörben — szövegelmondás november 7-ről — a я-ra végződő főnevek ragozása.

I.	II.	III.
Szógyakorlat	a я-ra végződő	Beszélgetés a színes
II. és I. szöveg	nőnemű főnevek	dia és a tk.-i
Szövegolvasás	ragozása	szöveg alapján.
		Vázlat.

6. óra: Az ismeretek ellenőrzésére szolgáló óra.

1. Szógyakorlat	4 felelő	5. Fordítás oroszra	2 felelő
2. II. szöveg	2 felelő	6. Tk. 2., 3. gyakorlat	2 felelő
3. I. szöveg	4 felelő	7. Önállóan az ünnepről	2 felelő
4. Olvasás	1 felelő		

1. óra

Óra anyaga: 4. lecke 1. rész.

Óra típusa: Új ismereteket közvetítő óra.

Lexikai anyag: наступить, в этот день, праздник, поздно, праздник социалистической революции, музыка, подбежать, день отдыха, потому что.

Nevelési cél: Седьмое ноября — праздник социалистической революции.

Szemléltetés: színes és fekete-fehér dia, magnó.

Óra menete:

I. Dinamikus órakezdés

Разговор о погоде — как докладывает дежурный — дата.

II. Célkitűzés

Дети! В ноябре большой праздник. Этот праздник — Седьмое ноября. Сегодня и на следующих уроках мы будем разговаривать о празднике, о Седьмом ноября.

III. Új anyag

1. Az új szavak tanításánál a fekete-fehér diát vetítjük. Párbeszédet hallgatnak a tanulók. I. szöveg 1. rész.

2. Hallgatják, ismétlik a szöveg 1. részét. Szemantizáció.

3. Vetítjük a színes diát, a tanulók hallgatják, ismétlik a II. szöveg 1. részét.

IV. Gyakorlás

1. Szóprogram. I. szöveg első rész.

2. II. szöveg 1. rész ismétlés és tanári kérdés: Какой день наступил? Какой праздник Седьмое ноября? Куда подбежал Стёпа? Где играла музыка? Кто стоял у большого окна?

3. I. szöveg 1. rész ismétlés.

V. Házi feladat

1. számú feladatlap szerint.

2. óra

Óra anyaga: 4. lecke 2. rész.

Óra típusa: Új ismereteket közvetítő óra.

Lexikai anyag: небо, голубой, висеть, на демонстрацию, оттуда, вместе с кем, песня, весёлый, народ.

Nevelési cél: II наш народ празднует 7-ое ноября.

Szemléltetés: mint az első órán.

Óra menete:

I. Dinamikus órakezdés

Egy orosz tréfa.

II. Számonkérés

1. II. szöveg 1. rész: nézik, hallgatják, kórusban ismétlik. II. szöveg 1. rész: vetítéssel kérdés-felelet. II. szöveg 1. rész: vetítéssel önálló elmondás.

2. I. szöveg első rész: vetítés — hallgatják, kórusban ismétlik, újra vetítjük, kérdés-felelet.

3. Szóprogram 1. rész.

III. Célkitűzés

На прошлом уроке мы говорили о празднике. Сегодня мы будем разговаривать о том, как празднует наш народ Седьмое ноября.

IV. Új anyag

1. Auditív szótanítás a fekete-fehér dia segítségével. Párbeszédes szöveg 2. rész.

2. Hallgatják, ismétlik az I. szöveg 2. részét. Szemantizáció.

3. Színes dia, II. szöveg 2. rész: hallgatják, ismétlik.

4. Szavak jelentésének, helyesírásának megbeszélése.

5. Pihenés: énekel az osztály.

V. Gyakorlás

1. Szóprogram 1—2. rész (háromszor).

2. I. szöveg: kép — hallgatják — ismétlik, 1—2. rész folyamatosan.

3. II. szöveg: kép — hallgatják, ismétlik, 1—2. rész folyamatosan.

4. Kérdések: Какая стояла погода? Небо какое? Куда пошёл Стёпа? Куда пошли ученики нашей школы? Что висело на домах? Какие были люди?

VI. Házi feladat

A 2. sz. feladatlap szerint.

3. óra

Óra anyaga: 4. lecke 3. rész.

Óra típusa: Új ismereteket közvetítő óra.

Lexikai anyag: фотографировать, фотоаппарат, подарить, на другой день, вечная слава героям, возложить цветы, памятник героям, мне, на демонстрации.

Nevelési cél: Мы возложили цветы на памятник героям.

Szemléltetés: mint az előző órán.

Óra menete:

I. Dinamikus órakezdés

Автобиографии нескольких учеников.

II. Számonkérés

1. II. szöveg 1—2. rész: nézik, hallgatják, kórusban ismétlik.
2. II. szöveg 1—2. rész: vetítés, kérdés-felelet, önálló elmondás.
3. I. szöveg 1—2. rész: vetítés, hallgatják, kórusban ismétlik, kérdés-felelet.
4. Szóprogram 1—2. rész.

III. Célkitűzés

Сегодня мы будем разговаривать о том, что мы делали на демонстрации.

IV. Új anyag

1. Auditív szótanítás, mint az előző órán. Párbeszéd szöveg 3. rész.
2. Hallgatják, ismétlik az I. szöveg 3. részét. Szemantizáció.
3. Színes dia, II. szöveg 3. rész: hallgatják, ismétlik.
4. Szavak jelentésének, helyesírásának megbeszélése.

V. Gyakorlás

1. Szóprogram 1—2—3. rész (háromszor).
2. I. szöveg 2—3. rész: hallgatják, ismétlik.
3. II. szöveg 2—3. rész: hallgatják, ismétlik.
4. Kérdések: Что делал Стёпа на демонстрации? Кто подарил ему фотоаппарат? Где были люди? Что возложили они на памятник? Что они там сказали?

VI. Házi feladat

A 3. számú feladatlap szerint.

4. óra

Óra anyaga: 4. lecke 4. rész.

Óra típusa: Új ismereteket közvetítő óra.

Oktatási cél: A tankönyvi szöveg feldolgozása.

Nyelvtan: A melléknév birtokos esete ismeretfokon.

Nevelési cél: Как мы праздновали в школе?

Szemléltetés: mint az előző órán.

Óra menete:

I. Dinamikus órakezdés

Főnévragozási gyakorlatok, előtérben a birtokos eset.

II. Számonkérés

1. Szóprogram egyénileg.
2. Színes diával a II. szöveghez kérdésekre válasz. Önálló képleírás.
3. I. szöveg: hallgatják, ismétlik, önállóan kérdés-felelet.

III. Célkitűzés

Дети! Сегодня мы будем читать о Седьмом ноября. Этот текст — письмо советского школьника.

IV. Új anyag

1. Bemutató olvasás magnóról — csukott könyvvel. A szöveg részenkénti olvasása, feldolgozása. Kijelölt mondatok fordítása. Összefoglalás.

2. A melléknév birtokos esete. Lexikailag tanult jelzős szerkezetek kérdezése: день Седьмого ноября, праздник социалистической революции, ученики нашей школы, у большого окна, у нового памятника героям. Milyen végződést kap a melléknév birtokos esetben? Fogalmazzuk meg a szabályt.

V. Gyakorlás

1. A színes diafilmek vetítése mellett a tanulók egyes szám 1. személyben elmondják az eseményt.

2. Fordítás: Az iskolában szerdán (csütörtökön stb.) volt az ünnepély. X tanár beszélt a forradalomról. Mi énekeltünk, 3 kislány szavalt. Másnap későn keltem. Reggel tiszta, kék volt az ég. Elmentem az iskolába, ahonnan a felvonulásra mentünk. Énekeltünk, és nagyon vidámak voltunk. Virágot tettünk az emlékműre. Örök dicsőség a hősöknek! Otthon jó ebéd volt. Délután az egész család pihent, én moziban voltam.

3. Tk. 41. oldal 3. gyak.

VI. Házi feladat

A 4. számú feladatlap szerint.

5. óra

Óra anyaga: 4. lecke 5. rész.

Óra típusa: ismétlő, rendszerező.

Oktatási cél: 27 szó és kifejezés automatizálása, dialógus, a я-ra végződő főnevek ragozása.

Nevelési cél: Вечная слава героям.

Szemléltetés: mint az előző órán, és a szoba, konyha diafilmen.

Óra menete:

I. Dinamikus órakezdés

Orosz tréfa.

II. Számonkérés

1. Számonkérés a szóprogram alapján. A tanuló 10 mondatot, B tanuló 11 mondatot egészít ki. Ismeri-e a tanuló a szótári alakot, tudja-e ragozott formában használni.

2. 1—8. színes diáról önállóan beszél C tanuló, 9—15-ről D tanuló.

3. Tankönyvi szöveg szép, kifejező olvasása. Értékelés a ráfordított idő és az elkövetett hibák arányában.

4. Írásbeli házi feladat ellenőrzése. Óra végén a füzeteket beszedjük, otthon javítjuk, értékeljük.

III. Célkitűzés

Сегодня мы будем продолжать наш разговор о 7-ом ноября, и в конце урока составим сочинение. Но сперва у нас есть тема по грамматике.

IV. Új anyag

A я-ra végződő nőnemű főnevek ragozása. Fekete-fehér filmen kivetítjük a szoba, konyha képét.

Что это?	комната,	кухня.
Milyen tövű főnév a	комната,	кухня?
Что мы видим?	комнату,	кухню.
Это окно чего?	окно комнаты.	окно кухни.
Где этот стол?	в комнате,	в кухне.

Ki fogalmazza meg, hogyan ragozzuk a я-ra végződő főneveket? Hogyan lesz a többes szám alany eset? Részes, eszk., elj. esetek. Mi a комната szó többes szám birtokos esete (a szótő)? — Helyesen válaszlatok. A lány tövűeknél is a szótő. A lágyságot azonban lányjellel jelölni kell. Van viszont néhány szó, ahol hiányzik a lányjel: pl. неделя de: песен. Írjuk is le! (Vetítjük a táblai vázlatot, a tanulók a füzetbe írják.)

V. Gyakorlás

1. A nyelvtani anyag gyakorlása, tk. 41. o. 2. gyak.

2. Pihenés. A tanulók meghallgatnak Csajkovszkij IV. szimfóniájának 4. tételéből egy részletet. A téma orosz népdal, énekórán tanulták.
 3. Fordítás oroszra. Szöveg, mint az előző órán.
 4. A tanulók a színes dia alapján egyes szám 1. személyben beszélnek november 7-ről. Majd ugyanaz a gyakorlat film nélkül.
 5. Fogalmazáshoz vázlatot készítünk:
 Теперь мы будем разговаривать о том, что делали в праздник.
 Возьмите тетради и запишите!
 Что я делал(а) в праздник?
 - a. Утром.
 - б. На празднестве.
 - в. После обеда.
- Pontonként kérdésekre összefoglaljuk, majd összefüggően elmondjuk.

VI. Házi feladat

Az 5. számú feladatlap szerint. A tábla képe: lásd korábban diafilmen.

6. óra

Óra anyaga: 4. lecke 6. rész.

Óra típusa: Az ismeretek ellenőrzését szolgáló óra.

Nevelési cél: A tanuláshoz való helyes viszony.

Szemléltetés: Mint az előző órán.

Óra menete:

I. Célkitűzés

Дети! Мы много разговаривали о 7-ом ноября, о празднике. А теперь посмотрим, как вы выучили материал.

II. Számonkérés

1. A 3 különböző házi feladat értékelése.
2. Szógyakorlat 2x2 tanuló, A, B és C, D tanulók.
3. II. szöveg osztályszámonkérés — kórusban ismétlik.
4. Színes dia alapján E és F tanulók egyes szám 1. személyben.
5. I. szöveg osztályszámonkérés.
6. Párbeszéd filmről 2x2 tanuló, H, I, K, L tanulók.
7. Szöveg olvasása. M. tanuló.
8. Fordítás oroszra, 2 tanuló, N és O tanulók.
9. Tankönyv 2. és 3. gyakorlata, P és R tanulók.
10. Önálló előadás november 7-ről, S és T tanulók.

III. Az osztály munkájának értékelése

5. Feladatlapok és gyakorlatok a tanulók otthoni munkájához

1. sz. feladatlap

1. feladat: Végezd el az I/1. gyakorlatot! (Emlékezz a fekete-fehér diára!)
2. feladat: Végezd el a II/1. gyakorlatot! (Mit láttunk a színes dián?)
3. feladat: Másold be az új szavakat a szótárba és tanuld is meg! III/1. gyakorlat.
4. feladat: Gyakorold az új szavakat mondatokban! IV/1. gyakorlat.

2. sz. feladatlap

1. feladat: Folytasd az I. sz. gyakorlatot! Az 1. és 2. részt kell meg tanulnod!
2. feladat: A II. sz. gyakorlatból is 1. és 2. részt kell tudnod a következő órára!
3. feladat: Másold be a szavakat a szótárba és tanuld meg a III/2. szavait!
4. feladat: Felelj az új szavakkal a IV/1. 2. gyakorlatban!

3. sz. feladatlap

1. feladat: Ismételd az I. sz. feladat 1. és 2. pontját! Tanuld meg a 3. pontot!
2. feladat: A II. gyakorlatból ismétlés az 1. és 2. pont. Új anyag a 3. rész.
3. feladat: Másold be az új szavakat a szótárba és tanuld meg azokat! (Több új szó nem lesz.)
4. feladat: Gyakorold az új szavakat mondatokban! IV. 1—2—3. rész.

4. sz. feladatlap

1. feladat: Ismételd az I., II. és IV. gyakorlatokat!
2. feladat: Tanuld a szavakat szótáradból is!
3. feladat: Gyakorold a szöveg olvasását! Idő: 1 p. 20 mp—1 p. 40 mp.
4. feladat: Tanuld meg a nyelvtani anyagot! Tankönyv 40. old. és a füzeted.
5. feladat: Végezd el a tankönyv 41. old. 3. gyakorlatát! Ellenőrizd munkádat, a helyes megoldást a VII. pont adja.
6. feladat: Fordítsd oroszra, fordításod ellenőrizd! A helyes megoldást a VI. pont alatt találod. Az iskolában szerdán (csütörtökön) volt az ünnepség. X tanár úr beszélt a forradalomról. A 7. osztályos tanulók énekeltek. Másnap későn keltem. Reggel tiszta, kék volt az ég. Elmentem az iskolába, ahonnan a felvonulásra mentünk. Nagyon vidámak voltunk. Virágot helyeztünk az emlékműre. Örök dicsőség a hősöknek! Otthon jó ebéd volt. Ebéd után az egész család pihent, én moziban voltam.
7. feladat: Írásbeli házi feladat 146. o. 4. gyak. 3. mondat.

5. sz. feladatlap

1. *feladat:* Ismételd át az I., II. és IV. feladatokat!
2. *feladat:* Készíts fogalmazást *Что я делал(а) в праздник?* címmel! Vázlatát az órán leírtuk a füzetbe. Mondd el!
3. *feladat:* Tanuld meg a *я*-ra végződő főnevek ragozását! (Tankönyv 40. és 136. old. — füzet.)
4. *feladat:* Végezd el szóban a tankönyv 41. o. 2.^a és b) gyakorlatát! Ellenőrizd! A helyes választ az V. pont tartalmazza.

6. sz. feladatlap

1. *feladat:* Ismételd az I., II. és IV. gyakorlatot!
2. *feladat:* Beszélj önállóan a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról!
3. *feladat:* Gondold jól át, hogy mit tanultunk nyelvtanból!
4. *feladat:* Készíts fogalmazást! Címe: *Седьмое ноября*.

I. szöveg

- I. — Пора вставать Анна! Уже 7 часов.
— Нет! Я встаю поздно. Сегодня день отдыха.
— Какой сегодня день?
— Сегодня четверг — день 7-го ноября.
— Уже наступил день 7-го ноября?
— Да. 7-ое ноября — большой праздник. Праздник социалистической революции.
— Что это Анна?
— Играет музыка. Подбежим к окну!
- II. — Какая сегодня погода?
— Погода хорошая, небо чистое, голубое.
— Там на домах флаги?
— Да, красные флаги висят на домах.
— Куда идёт народ?
— Народ идёт на демонстрацию.
— А мы не идём на демонстрацию?
— Идём. Вместе с рабочими.
- III. — Что у тебя Анна?
— Это мой новый фотоаппарат. Папа подарил мне.
— Что ты делаешь?
— На демонстрации я много фотографирую.
— Вот видишь — наш новый памятник героям. Ой! Какой он красивый!
— Да, он очень красивый. Мы возложим цветы на памятник.
— А что мы говорим?
— Вечная слава героям!

II. szöveg

- I. — Уже наступил день Седьмого ноября.
— Седьмое ноября — праздник социалистической революции.
— В этот день Стёпа быстро подбежал к окну, потому что на улице играла музыка.
— Брат Юра уже там стоял у большого окна.
- II. — Погода была хорошая, небо чистое, голубое.
— Стёпа вместе с братом пошёл в школу, оттуда ученики нашей школы пошли на демонстрацию.
— На домах висели красные флаги.
— Люди пели песни. Они были весёлые.
- III. — Стёпа на демонстрации много фотографировал, потому что мама подарила Стёпе фотоаппарат.
— Люди уже у нового памятника героям.
— Они возложили цветы на памятник, и сказали: вечная слава героям!
— На другой день в школе дети много говорили о празднике.

III. Szójegyzék

I. наступить (-ит, -ят)	elérkezni, megjönni
в этот день	ezen a napon
праздник	ünnep
праздник социалистической революции	a szoc. forr. ünnepe
музыка	zene
подбежать (подбегу, -ишь, -бегут)	odafutni
поздно	későn
день отдыха	pihenőnap
потому что	azért, mert
II. небо	égbolt
голубой ³	kék
висеть (вищу, висишь, висят)	függni
на демонстрацию	a felvonulásra
вместе (с кем)	együtt (vkivel)
оттуда	onnan
песня	ének, dal
весёлый ³	vidám
народ	nép
III. фотографировать (-ую, -уешь, -уют)	fényképezni
фотоаппарат	fényképezőgép
подарить (-ю, -ишь, -ят)	ajándékozni
на другой день	másnap
вечная слава героям	örök dicsőség a hősöknek

возложить цветы
мне
на демонстрации
памятник героям

virágot helyezni
nekem
a felvonuláson
hősi emlékmű

IV. Дополните предложения!

- I. праздник Седьмое ноября — большой
праздник
социалистической
революции День 7-го ноября
день отдыха Воскресенье — это
музыка Когда праздник, на улицах играет
поздно Когда день отдыха, мы встаём
подбежим Если на улице играет музыка, мы.... к окну.
- II. чистое небо Когда светит солнце, мы видим
голубое А небо не только чистое, но и
висят красные
флаги В праздники на домах
вместе Ученики 7-го класса идут
народу В праздники на улицах много
песня „По улицам шагает весёлое звено” — это хорошая
весёлая Эта песня не только хорошая, но и
- III. фотоаппараты „Зоркий” „Киев” „Зенит” хорошие
фотографируем Фотоаппаратом мы
подарила мне Мой фотоаппарат „Школьник” бабушка
памятник героям На площади Фэлсабадулаш новый
на демонстрации 7-го ноября мы были
возложили И на памятник цветы
вечная слава
героям! Там мы сказали

V. Упражнение

- а) в деревню, деревню, деревни, о деревне
б) Сегодня девочки пошли в деревни. Они любят деревни. Пионеры посмотрели кооперативы деревень. Что вы читали о деревнях?

VI. Упражнение

В школе в среду (в четверг) было празднество. Товарищ учитель X рассказал о революции. Ученики 7-го класса пели. На другой день я встал(а) поздно. Утром небо было чистое, голубое. Я пошёл (пошла) в школу, оттуда мы пошли на демонстрацию. Мы были очень весёлые. Возложили цветы на памятник: Вечная слава героям! Дома был хороший обед. После обеда вся семья отдыхала, и я был(а) в кино.

VII. Упражнение

русского языка, прилежного школьника,
богатой деревни, железной дороги,
социалистической революции, большого окна

6. Értékelés

Az így megtervezett tanítási anyagot többször kipróbáltuk és a tanulók tudásszintjének megállapítására teljesítménymérést végeztünk. Az értékelés külön dolgozatot igényelne, ezért itt most csak néhány eredményt és a végső konklúziókat ismertetjük.

6.1. A kísérleti módszerrel tanított osztályokban megközelítőleg *egy osztállyal* érték el jobb eredményt a tanulók a kontroll-csoportokkal szemben. T-próbával igazoltuk, hogy ez a különbség szignifikáns.

6.12. Rendkívül magas szintet mutatott a tanulók szóismerete és lényegesen több volt a kiváló megoldás, s kevesebb az elégtelen, mint a kontroll-osztályokban.

6.13. A szilárd szókincs nagyon megjavította a tanulók beszédképességét, akik a tanult témakörben elég könnyedén és meglehetősen helyesen beszéltek. Csak feltételezni tudjuk, hogy milyen jelentős javulás volna abban az esetben, ha hasonló módszerrel dolgoznánk a négy év folyamán.

6.2. Fokozatosan meg kell kezdeni bizonyos témakörök új szempontok szerinti kidolgozását. Ilyen témakörök lehetnek: iskolai élet, családi környezet, áruház stb. Ez a kidolgozás nem egyes pedagógusok empirikus próbálkozását jelenti, hanem különböző szakemberek kollektívájának közös munkáját. A témát több lépcsőben koncentrikusan bővülő formában egyre magasabb osztályok számára kell kidolgozni. Ezt a gyakorlat követeli, mert csak így lehet a magnetofon és diafilm minden előnyét tudatosan kihasználni, a nyelvi laboratóriumot étellel megtölteni.

6.3. Végül, de nem utolsósorban az új követelményekhez, az új feladatokhoz tanárjelöltjeinket is fel kell készíteni.

Методические эксперименты в обучении русскому языку в общей школе

Д-Р ЛОРАНД БЭКИ

РЕЗЮМЕ

Автор в своей статье указывает на изменения, произошедшие в области методики под влиянием психологии, педагогики и языковедения. Анализирует возникший этим путём так называемый „интегральный метод”, для которого характерно сочетание проверенных приёмов комплексного метода, программированного обучения, алгоритмических способов и сознательного использования аудиовизуальных средств.

Автор представляет читателям учебный материал, обработанный интегральным методом.